

Nr 495.

Av herr **Skareen**, m. fl. om avslag å *Kungl. Maj:ts proposition, nr 341, med förslag till lag om allmän tjänsteplikt.*

I proposition nr 341 har Kungl. Maj:t föreslagit allmän tjänsteplikt eller s. k. civil värnplikt för alla svenska medborgare mellan 15—60 år, och i prop. nr 353 har Kungl. Maj:t därjämte föreslagit, att denna lag om civil värnplikt omedelbart måtte få tillämpas i fråga om det arbete, som för kronans räkning bedrivs för täckande av behovet av bränsle till hushållen, industrien och kommunikationsmedlen. Denna efter preussiskt militärideal kopierade lagstiftning om allmänt arbetstvång är ett av de mest förkastliga utslagen av systemet »för sent», som sett dagen i vårt land, och det vill icke säga så litet. Det är, minst sagt, fördömligt att i riksdagens elvte timme, då möjligheterna till grundligt överbäggande av en viktig fråga äro utomordentligt små, söka forcera fram en i medborgarnas liv så utomordentligt ingripande lag.

Man har så mycket starkare rätt till kritik öfver ett sådant ingalunda sällsynt men därför icke mera tilltalande tillvägagångssätt, som bränslefrågan, vilken ju närmast drivit fram lagförslaget, icke är ett sådant spörsmål, som först i slutet av 1917 års riksdag blivit brännande. Tvärtom var den så redan under föregående år och med god vilja borde vederbörande ha kunnat i tid överbäga alla de andra möjliga lösningarna av detta viktiga problem, varigenom framläggande av det för Sveriges arbetare enbart förhatliga förslaget om civil värnplikt kunnat undvikas.

I motiveringen till regeringsförslaget stöter man upprepade gånger på uttalanden, varigenom regeringen skyller på bristen på tid, då den avvisat andra utvägar än den civila värnplikten. Tanken på att för bränsleändamål förvärva den genom driftsinskränkning vid sågverk och cellulosafabriker ledigblivna virkeskvantiteten lägges åt sidan, emedan alla de förhållanden,

som sammanhånga med denna plan, »kräva noggranna undersökningar, vilka icke kunna medhinnas på den korta tid, som återstår, innan de anordningar i stor skala måste börja, vilka bliva nödvändiga, om icke den skisserade linje är framkomlig. Ytterligare tillägges, »att under de veckor, som återstå före den lämpliga tiden för vedavverkning, kunna komma i en sådan förbindelse med skogsägarna, att vedbehovets fyllande å frivillighetens väg kan garanteras, torde emellertid få anses uteslutet».

Att så in i det sista förhålla dessa viktiga frågor är i högsta grad lättsinnigt. Blott den föregående regeringens vanstyre är skulden till att förhållandena utvecklats på sådant sätt, att den civila värnplikten nu anses kunna kastas fram som ett halmstrå.

En avgörande praktisk invändning mot lagförslaget är, att det vilar på en ytterst otillfredställande utredning. Först och främst gäller detta i fråga om de beräknade tillgångarna av bränsle inom landet. Fasta hållpunkter och säkra uppgifter saknas i det stycket totalt. Ett fullständigt inventeringsresultat, varigenom tillgång och behov av bränsle kan tillförlitligt fixeras föreligger icke. Först efter lagförslagets framläggande meddelas, att regeringen på förslag av 1917 års bränslekommission förordnat om en inventering den 19 maj detta år av i riket befintliga förråd av pappersved och props samt split- och kolved. Icke heller föreligger några tillfredställande utredningar om det antal arbetare, som för bränslebristens fyllande skulle kunna erhållas på andra sätt än genom tvångskommendering. Huru många av arbetslöshetsarmén kunna beräknas vinna arbete med vedhuggning o. s. v.? Huru många arbetare kunna frigöras för samma syfte genom nödtvungen inskränkning av exportindustriens drift? Huru många för detta produktiva samhällsarbete lämpliga medborgare kan man erhålla genom att inskränka eller helt inställa alla årets vapenövningar?

På alla dessa frågor söker man i regeringspropositionen förgäves ett tillfredsställande svar. Redan av dessa skäl är propositionen oantaglig.

Ur principiellt betonade synpunkter måste från arbetarklassen och dess representanters sida ett bestämt motstånd resas mot tvångsarbetslagen. Det må så vara, att lagen i teorien gäller lika för alla samhällets medborgare mellan 15—60 år. Men i praktiken är den icke desto mindre en utmanande klasslag drabbande en enda samhällsklass, arbetarklassen. På de befolkningsgrupper, som räknas till samhällets överklass blir däremot en tvångsarbetslag som denna aldrig tillämpad, så länge samhället är ett kapitalistiskt samhälle, styrt av kapitalistiska maktägande. Endast den hårt kroppsarbetande befolkningen kommer att pressas in i lagens tvångströja. Endast den blir offer för alla dess brutala straffbestämmelser. Någon allas likhet inför lagen finnes i verkligheten icke. Arbetsklassens

strävan till bättre levnadsstandard och bättre arbetsvillkor motarbetas av denna lag. De fackliga organisationernas arbete försvåras eller omöjliggöras. Lagen bryter förut existerande avtal om uppsägningstid, löner och arbetsvillkor. Arbetsnämndernas s. k. opartiskhet blir säkert illusorisk. Lagen blir i sina konsekvenser förr eller senare en strejkbrytarevärvningslag och hela denna statsorganisation kan komma att bli ett statens strejkbrytarorgan större än vad man hittills någon gång fått se i den vägen.

Slutligen blir det en förbudslag mot emigration och speciellt mot emigration av arbetare.

Kunsk. Maj:t ser i den civila värnplikten den enda räddningen ur svårigheterna, som åsamkas genom nödvändigheten att bringa bränslefrågan ur världen. Vi äro emellertid övertygade om, att statsmakterna genom en energisk kraftinsats efter *andra* linjer skola vara i stånd att ordna bränslefrågan, utan att tillgripa tvångsarbetets förhatliga åtgärd. Genom att använda rätten att *expropriera pappersved, pitprops o. s. v. för användning till ved* kunna avsevärda bränslekvantiteter förvärvas. Den mängd *arbetskraft, som nu är bunden i militärtjänstgöringens improduktiva gärning måste frigöras* och skulle naturligtvis komma jordbruksproduktionen och vedproduktionen till godo. Den socialdemokratiska vänstergruppen i riksdagen har redan framlagt motion om inställande av alla vapenövningar i år, både neutralitetsvakt och värnpliktstjänst och kan nu med hänsyn till bränslefrågans läge med ännu större kraft framföra denna uppfattning.

Från samhällets sida kunna ock effektiva åtgärder vidtagas för att på *frivillighetens* väg stimulera arbetarna att söka arbete i bränsleproduktionens tjänst. Den åtgärd, som därvidlag närmast torde komma i fråga, är, att statsmakterna erbjuda väsentligt höjda löner åt de arbetare, som äro villiga till bränsleanskaffningsarbete åt kronan. Lika litet som statsmakterna förut ryggat tillbaka för rätt så stora utgifter, då det gällt att stimulera livsmedelsproduktionen, lika litet böra de draga sig för de ekonomiska kostnader, som kunna finnas *ofrånkomliga* för stimuleringen av bränsleproduktionen. Lika väl som riksdagen fastslagit vissa garanterade minimipriser, som jordbruksproducenterna kunna påräkna för sina produkter, lika väl kan man göra gällande att arbetarna böra stimuleras till ökad produktion genom *liknande* åtgärder, avseende att öka avkastningen av deras arbete.

En följd härav torde naturligtvis bli — om en sådan utväg tillämpas — att även de enskilda företagen tvingas till en motsvarande höjning av löner — speciellt för vedproduktionen — men torde man kunna antaga, att den enskilda industrien just nu mycket väl kan bära denna

ökade utgift. Skulle emellertid — *i undantagsfall* — det genom verifierade och bestyrkta uppgifter klarläggas, att något företag ej mäktat bära denna ökade utgift, bör det kunna ordnas så, att staten tillskjuter de utgifter, som befinnas nödvändiga.

Att disponera de nödvändiga penningmedlen för det åsyftade ändamålet torde vara en överkomlig sak. Genom indragning av neutralitetsvakten bli tiotals miljoner kronor besparade. De förutbeslutade anslagen för detta års värnpliktsövningar torde väl på något sätt kunna komma denna brännsleanskaffning till del, om värnpliktsövningarna inställas. Det föreligger också vägande skäl för att för samma ändamål reservera de av regeringen föreslagna anslagen till extra krigsmateriels anskaffning.

Ett ordnande av hela frågan efter de linjer, som här antytts, torde kunna, tillsammans med de principiella skälen, väl motivera ett avslag av Kungl. Maj:ts proposition om civil värnplikt. Men ytterligare några direktiv skulle kunna här lämpligen givas för ordnande av speciellt brännsleanskaffningen. Först bör då, för ett inskränkande av vedbehovet *vedkontingentering* samt kontingentering av materialier för rumsuppvärmning i allmänhet vidtagas. Innehavare av större lägenheter få därvidlag finna sig i att fullt uppelda endast någon mindre del av lägenheten och i den övriga delen endast hålla den värme som möjligen motiveras av att lägenheten ej får taga skada.

Vidare torde det böra överlämnas åt järnvägsstyrelsen att själv anskaffa ved, ett uppdrag, som denna myndighet anser sig kunna själv fullgöra.

Ägare av skog — staten och enskilda — bör förpliktigas att avverka viss kvantitet per företag i förhållande till varje skogsägares areal m. m. Arbetskraft till detta torde kunna erhållas genom erbjudande av goda löner genom arbetsförmedlingsanstaltens förmedling.

På vissa delar av landet har redan nu befolkningen tillerkänts rätt att taga någon del av sitt bränslebehov å statens eller kommunala skogar. Man borde kunna fullfölja denna princip genom att anordna vedinsamlings och vedavverkningsexpeditioner av befolkningen till stats- och kommunalskogar under ledning av skogstjänstemän. Även i privata skogar skulle sådant kunna ske på sådant sätt, att överenskommelse inginges med den enskilde skogsägaren om rätt till vedavverkning från befolkningens sida; vid vilken avverkning ombud för den enskilde skogsägaren kunde närvara och uppsvärdera vad som avverkats eller uppsamlats, varefter staten borde ersätta den enskilda skogsägaren efter uppsvärderingen. För att stimulera befolkningen till att på detta sätt på lediga stunder själva fylla sitt vinterbränslebehov torde det uppsamlade eller avverkade virket erhållas utan

kostnader för konsumenterna. Staten borde alltså även kunna ställa fordon för hemtransporten till förfogande.

Det torde kunna antagas, att utskottet äger möjlighet och befogenhet att närmare utformulera de bestämmelser som skulle bli nödvändiga för vinnande av vad som här föreslås. Riksdagen borde alltså giva regeringen de befogenheter att ordna frågan, som här uppräknats.

Med hänvisning till denna motivering henställes alltså

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 341 med förslag till lag om allmän tjänsteplikt.

Stockholm den 19 maj 1917.

<i>K. W. Skareen.</i>	<i>Magnus Bengtsson.</i>	<i>Ernst Hage.</i>
<i>Ivar Vennerström.</i>	<i>Z. Höglund.</i>	<i>C. O. Johansson.</i>
<i>Rikard Eronn.</i>	<i>Christian Ericson.</i>	<i>K. Lundberg.</i>
<i>C. Winberg.</i>	<i>J. Henry Erikson.</i>	

Instämna i motionens syfte:

J. Björling.

Fabian Månsson.
